

Antigona

Sofoklés

Po smrti Oidipa, krále thebského, oba synové jeho Eteokles a Polyneikes společně kralovali v Thebách. Avšak mladší Polyneikes od vládychtivého Eteokla ze země byv vypuzen a vlády zbaven, prchl do Arga ku králi Adrastovi. Pojav dceru jeho za choť, přemluvil jej, že v čele jiných ještě knížat podnikl výpravu k Thebám, aby Polyneikovu spoluvládu odňatou opět vymohl. Ale vojsko argejské rázným odporem Thebanů přemoženo, oba bratří Eteokles i Polyneikes v boji rozhodném na vzájem se prokláli. Vlády dostalo se Kreontovi, bratru choti Oidipovy Iokasty. Kreon, jakmile na vládu nastoupil, rozkázal, aby tělo Eteokla, jenž padl vlasti háje, čestně bylo pohřbeno, tělo však Polyneikovo, ježto brannou mocí proti vlasti vytrhl, aby zůstalo nepohřbeno. Tomuto příkazu Kreontovu opře se Antigona, sestra padlých bratrů, a tím počíná děj mistrovské této tragoedie, provozované nejspíše r. 443 př. K.

OSOBY:

Antigona,

Ismena, dcery Oidipovy, sestry padlých bratrů Eteoklea a Polyneika.

Kreon, vladař thebský.

Hlídač.

Haimon, syn Kreontův.

Teiresias, věštec.

Posel.

Eurydike, choť Kreontova.

Sbor 15 kmetů, rádců králových.

Děj odehrává se před palácem královským v Thebách. Zadní stěnu jeviště zaujímá palác královský; na pravé straně jeviště (ze stanoviska divákova) vyobrazena ulice thebská, na levo jest cesta vedoucí za město.

Výstup první.
Prologos.
Antigona. Ismena.

Antigona

(vystoupí s Ismenou z pravých pobočných dveří paláce, majíc v ruce konev s litbou pohřební).

Ó sourodá Ismeny hlavo sesterská,
za jakou strast znáš zaviněnou Oidipem,
jíž nestihal by Zeus
¹ nás ještě za živa?

Vždyť není žádné pohromy ni žalosti,
ni zneuctění ani hanby, které v tvých
bych nebyla i ve svých shlédla útrapách.
A nyní jaký prý zas obci veškeré
dal rozkaz vladař před nedávnem ohlásit?
Zda o něm víš a slyšela's? Či tajno ti,
že našim milým od nepřátel hrozí zlo?

Ismena.

Mne, Antigono, o milých ni radostné
ni žalné zvěsti od té doby nedošlo,
co pozbyly jsme obě obou bratří svých,
jíž zhynuli v den jeden rukou vespolnou.
Co dotáhlo však odsud vojsko argejské
dnes v noci, nad to nevím více ničeho,
ni že bych šťastna byla víc ni nešťastna.

Antigona.

To věděla jsem dobře; proto vyvedla
jsem z bran tě domu, bys to sama vyslechla.

Ismena.

Co jest? Tys pobouřena zvěstí nějakou!

Antigona.

Což z našich bratří nepřisoudil jednomu
čest pohřbu Kreon, druhému ji odepřev?
Dle zákona a práva, jež prý pro řádné
jen občany jest platno, ve hrob uložit
dal Eteokla, hodna mrtvých v podsvětí;
však Polyneika tělo bídně padlého,
jak občanům dal rozhlásiti, nikdo prý
ni rovem pokryt nesmí ani oplakat,
než má být nechán neoslzen, nepohřben,
jak sladký poklad chtivým dravcům v libý plen.
A ten prý rozkaz tobě Kreon předobry
i mně, ba mně též pravím, právě ohlásil,
a kráčí sem, těm oznámit to zřetelně,
kdo o tom dosud nevědí; i nebéře
prý na lehkou to váhu, nýbrž bude ten,

kdo zprotiví se, kamenován ve městě.
Tam má se věc a v krátkém čase osvědčíš,
zda's šlecheta či zdárných dcera nezdárná.

Ismena.

Čím já mám přispět, takli tomu, bláhová,
ten uzel hledíc rozvázat nebo zadrhnout?

Antigona.

Hleď se mnou spolčit ruku svou i jednání.

Ismena.

K jakému činu smělému? Co zamýšlíš?

Antigona.

Tu mrtvolu s mou spolu rukou pochovej!

Ismena.

Ty chceš ho pohřbit, ač jest lidu zákaz dán?

Antigona.

Já pohřbím jej – jeť mým i tvým – –, když nechceš ty!

Ismena.

Ó odvážlivá, ač to Kreon zakázal?

Antigona.

Však nemá práva to mi bráti, co jest mé!

Ismena.

Ó běda! sestro, považ jen, jak neslavně
a nenáviděn všemi skonál otec náš,
když sám svá vlastní provinění odhaliv
svou sám si rukou obě oči vybodnul;
pak matka, jež mu chotí byla zároveň,
že bídně zahynula smyčkou provazu;
a konečně, dva bratří naši jedním dnem
že vraždíce se sami rukou vespolnou
los společný si připravili, neblází.
I viz, že nyní opět my, jež jediné
jsme zbyly, bídně zhyneme, když rozkazu
se zprotivíme aneb moci vladařské.
Než dlužno nejprv uvážít, že ženy jsme,
jimž není slušno pouštět se s muži v boj,
a pak, když poddány jsme vládě mocnějších,
že v tom nám třeba povolit i v nejtrapnějších.
A tedy já v tom podléhající přesile,
by shověli mi, nebožtíků poprosím
a uposlechnu vrchnosti; neb pokoušet
se o nemožnost, holý jest jen nerozum.

Antigona.

Již nepobídla bych tě víc, a kdybys mně
i chtěla přispět, milo by mi nebylo;
než buď si, jakou býti chceš. Já pohřbím jej
a krásná bude smrt má pro čin takový.
Tak zbožný zločin vykonajíc s miláčkem,
jsouc jemu milá, budu dlít; neb delší čas
se líbit musím podzemským, než těmto zde.
Vždyť tam dlít budu stále. Avšak, chceš-li, ty,
co bozi za ctné mají, měj si v neúctě.

Ismena.

Vždyť nemám toho v neúctě; však slába jsem,
bych vzpírala se vzdorně vůli občanů.

Antigona.

Jen měj si tuto záminku; já půjdu však,
bych bratru předrahemu nasypala rov.

Ismena.

Ó žel! Jak o tebe se děsím neblahou.

Antigona.

Neboj se o mne! Svého hled' si osudu!

Ismena.

Však nezmiňuj se aspoň o tom nikomu,
co počínáš, než tajiž to a s tebou já.

Antigona.

Ó běda! Jen to rozhlas! Mlčíc budeš mi
tím protivnější, všem-li o tom nepovíš.

Ismena.

Máš vřelé srdce ve věci tak mrazivé.

Antigona.

Těm líbím se, jimž nejvíc mám se zalíbit.

Ismena.

Ať jenom můžeš; neboť chceš, co nemožno.

Antigona.

Nuž, síla-li mne opustí, pak ustanu.

Ismena.

Však za nemožným vůbec hnát se nemáme.

Antigona.

Když takto mluvit budeš, zprotivíš se mně,
i zesnulému právem budeš protivna.
Než nech i mne i nerozum můj utrpět
ty hrůzy; neboť neutrpím věru nic
tak zlého, abych smrtí sešla nečestnou.

Ismena.

Nuž, chceš-li, jdi si; to však věz, ač nerozum
tě vede, přece že jsi milá milým svým.
(Antigona odejde na levo, Ismena vrátí se do paláce.)

Výstup druhý.

Sbor (vystoupí z pravé strany do orchestry a rozestaví se ve čtverhran).

Parodos.

Strofa první.

Jasný plápole slunce, jenž

Theby sedmi branám v také

kráse nikdy jsi nevzešel,

zaplálo's konečně, oko

zářivého dne, nad tokem

Dirčiných² pramenů vyšedši.

Argejský voj štítobělý,

jenž se zbrojně sem přivalil,

prchati ruče svojí otěží

bystřejší jsi vybídlo!

Náčelník sboru.

Do vlasti naší jej Polyneikes,

byv hašteřivým popuzen svárem,

přihnal; s velkým skřekem on jak orel

se výš nad náš vznesl kraj rodný

bílou jako sníh perutí zdobený,

ve zbroji hojné,

kryt přilbami vlásinatými.

Antistrofa první.

Nad městem stanuv oštěpů

v kruh sevřel krve dychtivých

ústí sedmera bran kolem;

však odtáhl, než napojil

své si hrdlo krví naší,

než věnec hradeb ohně smolným

nám zachvácen jest plamenem.

Zazvučel kol zad mu taký

zbraně lomoz Ardeův,³ v seči té

úlisný hada odpor.

Náčelník sboru.

Diu velmi se chvást chlubných jazyků

protiví; pročez on spatřiv je, kterak

proudem valným se hrnou, pyšní

chřestem zbraně své zlatité, bleskem

mávne plamenným a srazí muže, jenž

na vrcholku hradeb

vítězství již provolat chtěl.

Strofa druhá.

Pádem onen dunivým tu dolů se skácel

ohněmetec;⁴ zuřivou žena v boj se vášní

řádil litě, zlobou

nejprudším vichrům podoben.

Tento los měl taký;
los jinaký zas na jiné
seslal Ares vraždě je, statný
v bitvě pomocník.

Náčelník sboru.

Sedm vůdců, již proti sedmi branám
povstali rovní naproti rovným,
kovovou zanechá Diu vítězi daň;⁵
mimo nešťastné dva ty bratry, kteří
zrození z rodičů týchž dvojsmrtná
proti sobě kopí napřáhli a již
losu vespolné smrti došli.

Antistrofa druhá.

Však hle! zavítala k nám slavená tu Nike,⁶
Thebu blažíc hledem usměvavým bojovnou.
Boj jest již dokonán,
z myslí jej zapuďme nyní!
Než z bohů slavme všech
ve svatyních teď celonoč-
ní rej a v Thebách plesající
buď v čele Bakchos!⁷

Náčelník sboru.

Hle, Menoikea syn kráčí tu Kreon,
král země naší, jenž ustanoven
jest z vůle bohů náhlé vladařem
toho města novým. Jakový to chová
záměr v duši své, že kmetů ten sbor
k radě dal povolat, sem obeslav nás
vyzváním k sobě společným?

Výstup třetí.
Epeisodion první.
Kreon. Sbor. Později hlídač.

Kreon

(vystoupí prostředními dveřmi paláce, provázen jsa dvěma hlasateli).

Loď města, muži, prudkou bouří zmítanou
zas ku bezpečné plavbě bozi vzpřímili.

Tu já, vás ze všech zvoliv, k sobě obeslal
jsem skrze posly, dobře věda, Laiova⁸
že trůnu moc jste vezdy v úctě chovali,
a dokud tímto vládl městem Oidipus,
i když pak skonál, k obou jich že potomkům
jste rovněž pevně stáli s myslí nezvratnou.

Když tedy oni dvojím losem v jeden den
se usmrtili, bratr zraněn od bratra
a bratra raniv s vlastní ruky poskvrou,
tu na mne přešel jejich trůn i všecka moc
dle práva příbuzenství s bratry padlými.
Však nelze vyzkoumati muže žádného
ni ducha ani smýšlení ni zásady,
než ve vládě se osvědčí a zákonech.

Mně věru ten, kdo vládna městem veškerým,
vždy nejlepšího nechápe se úmyslu,
než z bázně jakés jazyk v ústech zamyká,
i dřív i nyní špatným zdá se občanem;
a kdo by výše kladl svého přítele
než vlast, ten u mne nemá ceny nižádné.
Neb věru já, věz Zeus to všecko vidoucí,
bych ani nepomlčel vida, záhuba
že místo spásy hrozí stihnout občany,
ni nepřítel vlasti nikdy nezvolil
bych sobě za přítele, ježto poznávám,
že ta jest naše spasná loď, a jen když ta
nám zpříma pluje, přátely si volíme.

Dle takých zásad hodlám město zvelebit
a spřízněný s tím rozkaz právě rozhlásit
jsem městu dal o Oidipových rozencích:
by Eteokles, jenžto v boji za obec
tu padl, čestně proslaviv se oštěpem,
byl pochován a poctěn všemi obřady,
jež řádné nebožtíky provázejí v hrob;
však Polyneikes, bratr jeho pokrevný,
jenž vrátiv se jak psanec, zemi oteckou
a bohy rodné plamenem si umínil
sežehnout na prach, umínil si příbuznou
se napást krví, ty pak odvést v otroctví,
ten, tak jsem kázal, nebuď nikým z občanů
ni ve hrob vložen ani nikým oplakán,
než budiž nechán nepohřben a od ptactva

i od psů rozedrán, hrozný oku na pohled.
To má jest vůle; nikdy pocty ode mne
se spravedlivých nedostane bezbožným,
než ten, kdo přízniv obci této, po smrti
i za živa cti stejné dojde ode mne.

Náčelník sboru.

Tak tobě, synu Menoikeův, naložit
se vidí s vlasti přítelem i se zrádcem;
i můžeš jednat po zákonu všelikém
jak s mrtvými tak s těmi, kdo jsme na živu.

Kreon.

Ať tedy ostříháte toho rozkazu!

Náčelník sboru.

Vznes tento úřad na někoho z mladších.

Kreon.

Vždyť opatření mrtvoly jsou strážcové.

Náčelník sboru.

Co tedy tím mně nařizuješ jiného?

Kreon.

Vy střežte těch, kdo rozkazu by nedbali.

Náčelník sboru.

Tak bláhov není nikdo, aby zemřít chtěl.

Kreon.

To bude také odplatou; však nejednou
již lidi zahubila zisku naděje.

Hlídač (vystoupí z levé strany).

Ó pane, neřeknu, že hbitě ze spěchu
své nohy zvedav bez dechu sem přicházím;
neb často zastavily myšlenky můj krok
a k návratu jsem na cestě se obracel.
Neb duše má mi domlouvala důtklivě:
Proč, nešťastníku, tam jdeš, kde tě stihne trest?
Co, odvážlivče, váháš? Avšak doví-li
se toho Kreon od jiných, zda nespláčeš?
Tak přemítaje nehrubě jsem rychle šel,
a tak se krátká cesta stala dalekou.
Než konečně jsem k tobě jít se rozhodnu,
bych, nic ač skoro nevím, přec to oznámil.
Neb přicházím tou nasycen jsa nadějí,
že neutrpím, leč co jest mi souzeno.

Kreon.

Co stalo se, že tak jsi kleslý na mysli?

Hlídač.

Chci o sobě dřív promluvit; já nespáchal
jsem činu toho ani strůjce neviděl
a neprávem bych ve zlo jaké upadl.

Kreon.

Ty dobře míříš, dobře kolem před činem
se hradíš. Jistě neseš jakou novinu.

Hlídač.

Vždyť hrozná věc vždy mnoho strachu působí.

Kreon.

Nuž řekni to již a pak hned se odsud klid!

Hlídač.

Již dím to tedy: Mrtvolu tu před chvílí
kdos pohřbiv zmizel, na tělo když vypráhlou
prst nasypal a obřad splnil povinný.

Kreon.

Co pravíš? Kdo se z mužů toho odvážil?

Hlídač.

To nevím; nebyloť tam ani sekery
zřít rány ani rýče kopnutí, než zem
jen pevnou, tvrdou, neujetou kolesy
a nezrytou, a ani stopy po strůjci.
Jak první nám to denní strážce ukázal,
všem zdálo se to děsným býti zázrakem;
neb onen zmizel, ne sic vložen v rov, než kým
snad z bázně svaté prstí řídkou posypán.
A stopy žádné po psích ani po šelmách,
že přišly snad a sáply ho, nebylo.
Zlé výčitky jsme činili si na vzájem
a hlídač vinil hlídače, ba konečně
by bylo došlo ke rvačce a nebylo,
kdo by nám bránil. Byltě každý vinníkem,
ač nikdo zřejmým, ale každý zapíral.
Tu hotovi jsme byli žhavý zdvihat kov
a kráčet ohněm, skrze bohy přísahat,
že nejsme pachateli a že nevíme,
kdo čin ten smyslil ani kdo jej vykonal.
Tu konečně, když marno bylo pátrání,
kdos promluvil a spůsobil sám jediný,
že všickni hlavu sklonili jsme leknutím,
jak odmlouvati nevědouce ani jak

se potázati s dobrou. Pravil pak, ten čin
že tobě slušno oznámit a netajit.
Ten návrh přijat, a tu na mne chudáka
los padl, bych ten pěkný úkol na se vzal.
Tu jsem, ni sobě po chuti ni vám, to vím;
vždyť nemiluje nikdo posla zvěstí zlých.

Náčelník sboru.

Ó pane! že snad čin ten bohy dopuštěn,
má dávno již mi připomíná rozvaha.

Kreon.

Bud' zticha, dřív než řečí svou mne rozzlobíš,
bys, ač jsi kmetem, nebyl shledán zpozdilým.
Vždyť nelze snést také řeči, pravíš-li,
že bozi starají se o tu mrtvolu.
Zda jako dobrodince si ho vážíce
jej pochovali, jenžto přišel sežehnout
jim chrámů sloupy zdobených a pokladů
i země jejich zmrhat i jich zákonů?
Či vidíš snad, že bezbožníky bozi ctí?
Ne, nikoliv! Než na mne jistí občané
již dávno, těžce nesouce to, reptali
a skrytě hlavou potřásali, pode jhem,
jak slušelo, ji nedržíce, abych já
je mohl řídit. Dobře vím, že oni mzdou
ty svedli, aby skutek tento spáchali.
Neb nedostalo věru lidem zřízení
se nade stříbro horšího; to vyvrací
i města, to i z domu muže vyhání,
to řádných mysl smrtelníků navádí
a učí dopouštět se činů hanebných.
I zločinů se chápat lidi navyklo
a znáti všelikého díla bezbožnost.
Však ti, kdo za peníze spáchali ten čin,
si vymohli, že přec je jednou stihne trest!
Než, má-li jakou ještě u mne úctu Zeus,
to dobře věz, i dokládám se přísahou:
bud' toho, kdož byl pohřbu toho původcem,
mně naleznouce přivedete na oči,
neb smrt vám pouhá nestačí, než za živa
vás dřív dám mučit, byste zpupný vyznali
ten čin, a vědouce pak, z čeho brátí zisk,
jej tam si příště chvátíli a poznali,
že nesluší se při všem zisku hleděti;
neb shledal bys, že z věcí mrzce nabytých
víc lidí zkázy nežli spásy dochází.

Hlídač.

Smím říci co, či obrátit se mám a jít?

Kreon.

Což nevíš, jak i teď mi řeč tvá protivna?

Hlídač.

Zda sluch tvůj hryze zpráva má či duši tvou?

Kreon.

Co pátráš po tom, kde má vězí nevrlost!

Hlídač.

Tvou duši hněte pachatel, já pouze sluch.

Kreon.

Ó! patrno, jak prohnáným jsi šibalem!

Hlídač.

Však aspoň činu toho já jsem nespáchal.

Kreon.

Ba spáchal, za stříbro svou duši zaprodav.

Hlídač.

Ach!

Toť zlé, když křivě míní, kdo si umíní.⁹

Kreon.

Jen vtipkuj si s tím míněním; však o tom-li,
kdo spáchal to, mi nepovíte, řeknete,
že neštěstí má v zápětí zisk přílišný.
(Odejde do paláce.)

Hlídač.

Kéž najde se jen; avšak ať ho lapneme,
ať nelapneme: – o tom štěstí rozhodne –
sem nepůjdu, a ty mne více neuzříš.
Teď nad nadějí vyváznuv a tušení
jsem věru hojným díkem bohům zavázán.
(Odejde na levo.)

Výstup čtvrtý.
Stasimon první.

Sbor.

Strofa první.

Přemnoho jest mocného, však
mocnější všeho jest člověk.
Tento přes moře až siné
za větrů se burácení
pouští a rozpěněných
vln plaví se návalem.

Týrá také prvou z bohyň všech,
nezmořenou a neseslabenou Zemi,
jižto rok od roku rádly zorávaje
rozrývá s koní potomstvem.

Antistrofa první.

Nastrojenou léčí chytá

bystrých těž opeřenců rod,
jímá dav divokých šelem,
vodní plémě moří hlubin
sítí z ok upletenou
muž loví obezřelý.

Obratně on krotí i horskou

šelmu divou; koně hustohřivého i
neskroceného, jatého v horách tura
poutá jhem na tyl přilehlým.

Strofa druhá.

Také řeč a větroleté

myšlénky vypěstil a pud,
jenž obce pojí; i krutých se vyhnout
mrazův a dešťů střelám

jasným a chmurným umí
důmyslně: pošetile nic nepodniká,

co zlem hrozí. Tajno jen
jest mu, jak se Hada¹⁰ zbýt;
avšak z chorob se traplivých
zná vyléčit.

Antistrofa druhá.

Zručnost maje důmyslnou,

moudrost to, jaké netušil,
brzy ke zlu a zas se ku dobru chýlí.

Když vlasti dbá zákonů

a práv bohem chráněných,
město zvelebuje: vyvrací, kdo s odvahou

si čin nepěkný druží.

Nestaniž se smýšlení
ni ohně mého soudruhem,
tak kdo jedná.

Náčelník sboru

(vida hlídače vedoucího Antigonu).

Tento podivný zjev ve mně budí
nesnáz. Jak mám, ač dobře to vím,
zapřít, že není ta zde Antigou?

Ó nešťastná,

otcem zplozená nešťastným! Jak?

Nevedou tebe snad, že's královských
slov nedbala neb že nerozvážném
při skutku jakém tě dopadli?

Výstup pátý.
Epeisodion druhé.
Hlídač. Kreon. Antigona. Později Ismena.

Hlídač (přichází veda Antigonu).
Zde jest ta, kteráž vykonala onen čin;
tu postihli jsme při pohřbu. Kde Kreon však?

Náčelník sboru.
On z domu právě opět kráčí mezi nás.

Kreon.
Co jest a jaké vhod jsem přišel náhodě?

Hlídač.
Ó vládce, nemá odpřisahat smrtelník
se ničeho; neb mění vůli rozvaha.
Já chvástal jsem se, že se sotva navrátím
sem pro tvé hrozby, jimiž jsi mne pobouřil.
Než netušené, nenadálé radosti
se věru žádná jiná rozkoš nerovná
i přicházím, ač přísahou se zavázav,
a vedu dívku, kteráž byla lapena
hrob strojíc. Los se tentokráte nemetal,
než můj to lov jest, nikoho pak jiného.
A nyní, vládce, vezma si ji sám, jak chceš,
se vyptávej a vyšetřuj. Já právo mám,
bych bez pokuty vyvázl z té pohromy.

Kreon.
A jak a kde's tu děvku jal, již přivádíš?

Hlídač.
Ta pohřbívala mrtvolu; již všecko víš.

Kreon.
Zda chápeš též a pravda-li, co povídáš?

Hlídač.
Tu přes tvůj zákaz pochovávat mrtvého
jsem spatřil. Jasná-li má řeč a zřetelná?

Kreon.
A jak's ji viděl, jak ji stihl při činu?

Hlídač.
Ta věc se měla takto. Jak jsem přišel zpět,
když od tebe tak zle nám bylo hroženo,
prach veškeren jsme smetli, jenž kryl mrtvolu,
a očistili dobře tělo hnijící.

Pak na svahu jsme usedli si za větrem,
by puch k nám z něho nevanul, se střehouce.
I pozvbužoval bedlivě druh druha, zlou
mu hroze výtkou, kdyby nedbal služby své.
A to tak dlouho trvalo, až uprostřed
se blankytu kruh slunce octl zářivý
a pátilo již vedro. Tu však vichřice
vír náhle děsný pozvedši až k obloze
pláň naplnila, listí háje na pláni
vše smetajíc; i pln byl jeho širý vzduch.
My dopuštění boží, oči přivřevše,
jsme snášeli; když po dlouhé pak chvíli zas
vše ztichlo, dívku spatříme. Ta výkřikem
zakvílí ostrým, jako pták, když holátek
svých prázdné, osiřelé hnízdo zahlédne.
Tak také ona, vidouc, že prach s mrtvoly
jest smeten, žalně zasténala, stihajíc
zlou kletbou ty, kdo dílo toto spáchali.
Prst vypráhlou hned vlastní rukou přináší
a ze měděné konve krásně kované
kol těla s výše trojí litbu ukrápí.¹¹
My, spatřivše to, spěchali a děvku hned
jsme lapili, jež nic se toho nelekla,
a z tohoto i z dřívějších jsme vinili
ji činů. Ona nezapřela ničeho
mně k radosti sic, ale spolu k žalosti.
Neb příjemno jest člověku, když unikne
sám pohromě; však uvede-li v pohromu
své milé, žalno. Ale všecko ostatní
jest menší pro mne ceny než má záchrana.

Kreon (k Antigoně).

Ty tam, ty, která k zemi kloníš hlavu svou,
zda přiznáváš se k činu, či jej zapíráš?

Antigona.

Ba přiznávám i nezapírám nikterak.

Kreon (k hlídači).

Ty, kam ti libo, můžeš odsud odejít,
jsa sproštěn toho obvinění těžkého. (Hlídač odejde.)
(K Antigoně.)

Však ty mi zkrátka, bez průtahu odpověz,
zda znala jsi můj zákaz, toho nečinit?

Antigona.

Já znala jsem jej; a jak ne? Bylť vůbec znám.

Kreon.

A ty's se osmělila nedbat příkazu?

Antigona.

Vždyť nebyl Zeus to, jenž ten příkaz ohlásil,
ni Dike¹², společnice bohů podzemských,
těch člověčenstvu neurčila zákonů.
A též jsem nemyslila, že má takovou
tvůj příkaz moc, by nepsané a nezvratné
kýs smrtelník směl bohů rušit zákony.
Vždyť nejen dnes neb včera, ale po věky
ty žijí, a kdo dal je, nikdo neví z nás.
A pro ně, vůle nikoho se nelekší,
jsem nechtěla být potrestána od bohů.
Že zemru, to jsem věděla, a jak by ne?
I kdybys ty to nebyl hlásal. Zemru-li
však před časem, to za zisk já si pokládám.
Nebo kdo v tak hojných život tráví v útrapách,
jak já, jak ten by zemra zisku nedošel?¹³
Však tobě-li se čin můj zdá být zpozdilým,
tu zpozdilec as vytyká mi zpozdilost.

Náčelník sboru.

Jest zřejmo, drsnou dcerou otce drsného
že jest ta děva; ustoupit zlu neumí.

Kreon.

Však věru věz, že mysl příliš urputná
nejspíše klesá; nejtvrďší i železo,
když příliš skřehne v žáru ohně svařeno,
se nejčastěji poláme a popraská;
a nepatrnou, vím, že bujná ořová
se krotí uzdou. Neslušit se, aby ten
se vypínal, kdo jiných lidí otrokem.
Však ta již tehdaž znala zpupně jednati,
když přestoupila stanovené zákony;
když spáchala však čin ten, druhá zpupnost to,
tím chlubit se a po činu se ještě smát.
Já věru nejsem mužem již, však mužem ta,
když trestu ujde čin ten její svévolný.
Než ať z mé sestry, ať si z jiné pochází,
jež příbuznější nad veškeren nám jest rod,
ni sama ani sestra její nejhorší
neujdou sudbě; neboť věru stejně já
i onu viním, pohřeb ten že smyslila.
Sem hned ji zavolejte; právě spatřil jsem
ji v domě smyslů zbavenou a šlící.
Tak rádo napřed prozrazuje svědomí
se těch, kdo tajně osnují věc nekalou.
Než nenávidím toho též, kdo postižen
byv při zločinu hledí pak jej okrášlit.

Antigona.

Chceš něco víc, než uchopě mne usmrtit?

Kreon.

Ba více nic; neb to mně stačí úplně.

Antigona.

Co tedy váháš? Mně z tvých řečí nelíbí se nic i nechci, by se mi kdy líbilo, a tak i tobě jednání mé protivno. Však čím bych slávy byla došla skvělejší, než ve hrob ukládajíc bratra vlastního? Ti všickni zde by vyřknuli, že schvalují ten skutek, kdyby jazyk nevázal jim strach. Však samovláda jest i jinak blažena, i mluvit jí a jednat možno jakkoliv.

Kreon.

Ty jediná to vidíš, ne ti Kadmejští.¹⁴

Antigona.

I ti to vidí, avšak mlčí před tebou.

Kreon.

A ty se jinak chovat než ti nestydíš?

Antigona.

Vždyť pokrevence ctíti není mrzká věc.

Kreon.

Což ten, jenž oním zhynul, není bratr tvůj?

Antigona.

Můj bratr jest, z též matky, z otce jednoho.

Kreon.

Proč tedy vzdáváš tomuto čest bezbožnou?

Antigona.

V tom nepřisvědčí tobě padlý nebožtík.

Kreon.

Ba bezbožnou, když ctíš jej rovně s bezbožným.

Antigona.

Vždyť nezahynul otrok, nýbrž bratr můj.

Kreon.

Leč hubil tuto zemi, druhý hájil jí.

Antigona.

Však Hades pro ně práva žádá rovného.

Kreon.

Než není právem dobrý roven špatnému.

Antigona.

Kdož ví, zda dole platna jest ta zásada.

Kreon.

I po smrti jest nemilým nám nepřítel.

Antigona.

Ne nenávist, jen lásku umím sdílet.

Kreon.

Když milovat chceš, miluj dolů sestoupíc;
však mnou, co žiji, nepovládne ženština.

Náčelník sboru

(vida Ismenu, již sluhové z paláce vedou).

Hle u brány stojí tuto Ismene
a pro sestru roní slzy svou milenou;
mrak zastírá čelo jí a kalí
tváří ruměn,
spanilé jí skrápěje líce.

Kreon (k Ismeně).

Ty, ježto jako zmije doma ke mně Inouc
jsi krev mou ssála tajně aniž věděl jsem,
že zkázy dvě a trůnu chovám záhuby,
rci, zda-li přiznáváš se, že jsi také ty
se účastnila pohřbu, či ten zapřeš čin?

Ismena.

Čin tento spáchala jsem, ta-li souhlasí,¹⁵
jsem účastna té viny, nesu její část.

Antigona.

To spravedlnost nedopustí; nemělas
se k činu, já pak nevzala tě na pomoc.

Ismena.

Však v útrapách tvých nikterak se nehanbím
být tobě družkou v bouřných vlnách neštěstí.

Antigona.

Čí jest ten čin, to Hades ví a pozemští.
K té nemám lásky, kteráž slovy miluje.

Ismena.

Ó sestro, neměj za nehodnu společné
mne smrti s tebou aneb pohřbu bratrova.

Antigona.

Ty nijak se mnou nezemřeš, i nečiň svým
to, čeho jsi se netkla; dost, když umru já.

Ismena.

Jak může život milý být mi bez tebe?

Antigona.

Zde Kreonta se zeptej; vždyť ty jeho dbáš.

Ismena.

Proč tak mne rmoutíš, zisku z toho nemajíc?

Antigona.

Ba bolí mne ten posměch, ač-li posměch to.

Ismena.

Čím tedy aspoň nyní bych ti přispěla?

Antigona.

Spas sebe; přeji tobě, abys vyvázla.

Ismena.

Ó žel! Což nemám nésti s tebou osud tvůj?

Antigona.

Ty's život sobě vyvolila, já pak smrt.

Ismena.

Však přec jsem nesmlčela svého mínění.

Antigona.

Ty's mínila vděk činit těmto, oněm já.¹⁶

Ismena.

A přec nás obou provinění rovno jest.

Antigona.

Jen nezoufej. Ty žiješ, ale duše má
již dávno mrtva, nebožtíkům na prospěch.

Kreon.

Ty dívky, tuším, obě smyslů pozbyly,
ta právě nyní, druhá, jak se zrodila.

Ismena.

Vždyť nepotrvá nešťastným ni vrozený,
ó pane, rozum, ale vždy je opouští.

Kreon.

Ba tebe aspoň, se zlými jež pášeš zlo.

Ismena.

A nač mám žítí sama, této zbavena?

Kreon.

Jen neříkej již tato; té již není víc.

Ismena.

Což na smrt vydáš syna svého nevěstu?

Kreon.

Vždyť také jiných role možno vzdělávat.

Ismena.

Ne tak, jak hodilo se té i onomu.

Kreon.

Mně protiví se, by můj syn měl špatnou choť.

Ismena.

Jak hanobí tě otec, milý Haimone!

Kreon.

Již příliš se mi i s tím sňatkem protivíš.

Ismena.

Což přece syna svého o ni oloupíš?

Kreon.

Jest Hades to, jenž sňatek tento překazí.

Ismena.

Jak zdá se, rozhodnuto, že ta zahyne.

Kreon.

I mnou i tebou.¹⁷ Neváhejte, sluhové,
a odved'te je do vnitř; od té chvíle pak
ať ženy jsou a vzdají se vší svévole.

Vždyť prchají i udatní, když shledají,
že jest jim konec života již na blízku.

(Sluhové odvedou Antigonu a Ismenu do vnitř. Kreon potrvá zamyšlen na jevišti.)

Výstup šestý.
Stasimon druhé.

Sbor.

Strofa první.

Šťastní ti, jejichžto život nepoznal útrap;
 neb domem když bůh komu otřese, pohrom
 spousta veškerých se valí rodu na vše členstvo.
Po sláni jak kdy rozzuří
 bouřliví se vichrové
 thráctí a do moře hlubiny vlnu srazí; tu proud
vynáší ze propasti černý
 kal za bouře vymletý,
 jekotně břeh, šlehán vlnou, burácí.¹⁸

Antistrofa první.

Zřím, od starodávna že v domě Labdakovců¹⁹
 strast se za strastí zhynulých žene předků.
 Rod nemůž' svízet z rodu snít; ale bůh ho kácí
jakýs a konce strast nemá.
 Neb haluz zbylou, která
 jasným svitem ozařovala dům ten Oidipův,
tu podzemských bohů utíná
 meč nyní zkrvácený
 i myslí zmámení a zpozdilost slov.

Strofa druhá.

Moc tvou, Zeve, zda může směl-
 ství jaké překonat lidí, již
 nezmůže ni spánek vše pojímající
běh ni měsíce věčný;
 nikdy ty nestárna časem
 na výších vladaříš olympských,²⁰
 v záři se jasně skvoucích.
Jako dříve tak v budoucích
 povládne také věcích
 toto pravidlo: žádný
 lidského žití hřích neunikne pohrom.

Antistrofa druhá.

Naděj sic těkavá mnohým
 jest ku spáse lidem, mnohým však
 chtíčů přeludem pouze lehkovážných.
Nic netuší ni žádný
 člověk, až ohněm nohu svou
 popálí si žhavým. Přemoudré
 kdos slovo vyřkl slavné:
že se zdá zlo býti dobrem
 těm, jimžto zavést chce bůh
 mysl do víru pohrom.
 Krátkou dobu jen jsou živi prosti pohrom.

Náčelník sboru

(vida přicházeti Haimona).

Hle, tu jest Haimon, rodu tvého to plod
nejmladší. Zdaž jsa pro Antigonin
zarmoucen osud, nevěsty svojí,
spěje sem, zmaření žele sňatku?

Výstup sedmý.
Epeisodion třetí.
Kreon. Haimon.

Kreon (k náčelníku sboru).
Však brzo zvíme nad věštce to jistěji.
(K Haimonovi).
Ó synu, zda jsi přišel, zvěděv rozhodný
své o nevěstě výrok, hněviv na otce?
Či jsme ti mili, ať jednáme jakkoliv?

Haimon.
Jsem, otče, tvůj. Ty maje dobré zámysly
mne jimi řídíš, já pak vždy jich poslechnu,
a věru ničádného sňatku nebudu
si vážit více nad tvé dobré vedení.

Kreon.
Ba to má, hochu, v srdci tkvíti smýšlení,
že vše jest podrobena vůli otcově.
Neb proto lidé planou touhou, potomky
si odchovati v rodině své poslušné,
by nepříteli každému zlem spláceli
a přítele si, jako otec, vážili.
Kdo nezdárné však zplodil dítky, o tom-li
co jiného lze říci, než že trampoty
si zplodil jen a u nepřátel hojný smích?
A proto, dítě, nepodléhej rozkoši
a nepozbývej mysli pro ženu, než věz,
že mrazivé to objímání, doma-li
má někdo za manželku ženu zlou. Či jest
snad větší rána nějaká než přítel zlý?
Než dívkou tou jak nepřitelem povrhni,
a nech jí, ať se v Hadu s někým zasnoubí.
Neb já, když jsem ji postihl, že z občanů
se veškerých mně zprotivila jediná,
sám sebe lhářem neosvědčím před městem,
než usmrtím ji. Pročež nechať vzývá si
jen Dia, rodu ochránce; neb nekázeň
když odchovám si v rodě, tím spíš u cizích.
Vždyť ten, kdo v domácnosti mužem řádným jest,
se také v obci spravedlivým osvědčí;
kdo ze svévole však buď nedbá zákona,
buď přikazovat v úmyslu má vladařům,
ten pochvaly mé nijak dojít nemůže.
Než koho město zvolí, toho poslouchat
má v malém, velkém, dobrém nebo nedobřem.
A taký muž by, troufám, vládl dobře sám,
i dal by také dobře sebou vládnouti,
a kdyby postaven byl v kopí lomozu,

v něm trval by jak řádný, chrabřý bojovník.
Však nad bezvládní není větší pohromy;
to města vyhlazuje, lidské vyvrací
i příbytky; to na útěk též strhuje
voj spojenců. Však těch, kdo v kázni trvají,
část velkou zachraňuje v boji poslušnost.
A tak vždy slušno ostříhati zákona
a nikterak se nepoddávat ženštině.
Neb lépe jest, když nutno, muži podlehnout,
a pak by nezvali nás poddanými žen.

Náčelník sboru.

Nám zdá se, ač-li stáří snad nás neklame,
že o tom, o čem mluvíš, mluvíš rozumně.

Haimon.

Ó otče, bozi lidem rozum vštěpují,
všech statků, které máme, nejvzácnější dar;
a já, že slova tvoje nejsou rozumna,
bych ani říci nechtěl ani nemohl.
Však také v jiném dobrý může vzniknout soud.
Já věru spíše než ty, mohu prohlédnout,
co lidé mluví, konají neb kárají.
Neb oko tvoje děsí muže prostého,
když mluví to, co slyšet tobě nelibo.
Však já vše mohu vyslechnouti potají,
jak pro tu dívku celé město nařiká,
že nejméně jsouc toho hodna ze všech žen
má za čin slavný bídně život dokonat.
Ta, ježto bratra zhynulého v souboji
a nepohřbena nenechala rozsápat
ni ptactvem dravým ani od psů hltavých,
zda zlaté pocty není hodna dívka ta?
Ten hlas se tiše v obci šíří tajemný.
Mně dobře-li se daří tobě, otče můj,
nižádný statek nad to není vzácnější.
Či může být co větší otcí ozdobou,
než dobrá pověst dítek, těm pak otcova?
A proto neměj v srdci toho mínění,
že to jen dobré, co díš ty, a více nic!
Neb kdo si myslí, že jen sám jest rozumný,
že řečí aneb duchem předčí nad jiné,
ten odhalen byv prázdným vždy se osvědčil.
Vždyť není k hanbě muži, byť i moudrý byl,
když dá se poučiti a jest povolným.
Viz, kterak stromy rozvodněných u bystřin,
když povolí, své ratolesti zachrání,
však vzdorují-li, vyvrátí je z kořen proud.
A tak i lano korábu kdo plachetní
natáhna pevně nepovolí, zvrátí loď

a na zvržené potom pluje palubě.²¹
Než povol, dopřej vůli své též obratu.
Neb sluší-li mně jaký soud, ač mladší jsem,
pak míním ovšem, daleko že nejlepší,
když člověk ve všem sám má dosti rozumu;
však ne-li – neboť takto vždycky nebývá –
i těch, kdo moudře radí, dobře poslechnout.

Náčelník sboru.

Ó vládce, vyslechni ho, mluvili co vhod,
a tebe on; neb moudrá obou vás jest řeč.

Kreon.

My tak již staří budeme se učit
snad od takého nedospělce moudrosti?

Haimon.

Vždyť žádné nepravosti; avšak jsem-li mlád,
ne na věk slušno hledět, nýbrž na mou věc.

Kreon.

Což tvá to věc jest, neposlušné v úctě mít?

Haimon.

A také bych tě nevybídl ctíti zlé.

Kreon.

Což není ona stížena tím neduhem?

Haimon.

Tak nikdo z celé obce thebské nesoudí.

Kreon.

Což obec bude rozhodovat místo mne?

Haimon.

Hle viz, jak nedospělec teď jsi promluvil.

Kreon.

Zda cizí radou mám se řídit, či vlásta sám?

Haimon.

Toť není obec, jež jest v moci jednoho.

Kreon.

Což není obec toho, kdo v ní vládcem jest?

Haimon.

Tu krásně bys pak zemi prázdné vládl sám!

Kreon.

Ten bojuje, jak zdá se, spolčen se ženou.

Haimon.

Ač jsi-li ty snad ženou; dbámť já o tebe.

Kreon.

Ó bídniče, když o pravdu se s otcem přeš?

Haimon.

Vždyť vidím, kterak proti pravdě chybuješ.

Kreon.

Což chybuji snad, když si vážím vlády své?

Haimon.

Však nevážíš si, poctou bohů zhrdaje.

Kreon.

Ó podlá, ženě podlehlá povaho!

Haimon.

Však neshledal bys, že bych hanbě propadl.

Kreon.

Tvá aspoň všecka slova hájí děvy té.

Haimon.

Ba tebe též, i mne i bohů podzemských.

Kreon.

Ta za živa tvou chotí nikdy nebude.

Haimon.

Nuž zemře; avšak zemrouc zhubí někoho.

Kreon.

Jak? Ty i hrozbou směle na mne doléháš?

Haimon.

Což snad to hrozba, nerozumu vzdorovat?

Kreon.

Můj rozum s pláčem napravíš, jsa prost ho sám.

Haimon.

Bys otec nebyl, děl bych, že jsi zpozdilec.

Kreon.

Již netrap mne svým tlachem, ženin otroku.

Haimon.

Chceš mluvit sám, však mluvě, nechceš slyšet nic?

Kreon.

Aj, opravdu? Však při sám Olymp, dobře věz,
že výtky tvé a výsměch trestu neujdou.
(K jednomu ze sluhů).

Hned přiveď sem tu ohavu, by zemřela
zde ihned před očima svého snoubence.

Haimon.

Však přede mnou, té myšlénky si nepřipust',
ta nezahyne; ale ty též nikdy víc
mé hlavy svýma nezahlédneš očima,
bys na ty z přátel soptil, jimž to po chuti.
(Odkvapí na levo.)

Náčelník sboru.

Ten muž, ó pane, rychle v hněvu odešel,
a mysl mladá, překypí-li, budí strach.

Kreon.

Ať jedná si a pýchá silou nadlidskou;
těch děv však věru jejich losu nesprostí.

První člen sboru.

Což pomýšlíš snad obě dáti usmrtit?

Kreon.

Tu ne, jež nedotkla se činu; dobře díš.

Druhý člen sboru.

A jakou asi smrtí chceš ji utratit?

Kreon.

Dám tam ji zavést, kde je prázděn lidu kraj,
a v kobce skalní uvězniti za živa;
i dám jí něco krmě, co bych hříchu zbyl,
by celá obec unikla té poskvrně.²²

A tamto Hada, jehož z bohů jedině
ctí všechněch, vzývajíc si život vyprosí
neb pozná aspoň nyní, kterak daremné
jest namahání ctíti to, co Hadovo.

(Odejde do paláce.)

Výstup osmý.
Stasimon třetí.
Sbor. Později Antigona.

Sbor.

Strofa první.

Erote²³, vítěz jsi v bojích,
Erote, pod jařmo uvá-
díš ty, jež napadáš; heboun-
kém na dívčině líčku čháš,
létáš i přes tuň moře, dvor-
cův i do poplužních.
z nesmrtných ti ujít
nikdo nemůže,
z křehkého ni lidstva; však kdož
v srdci chová tě, blouzní.

Antistrofa první.

Spravedlivých myslí ke zlým
ty nepravostem strhuješ,
tyť také tuto soukreven-
skou rozepři mužů jsi vzbouřil;
neb vítězí krása očí
dívčiny půvabné,
mocných zákona práv
nic si neváží.
Vždyť bez boje s lidmi zahrá-
vá si jen Afrodita.²⁴

Náčelník sboru

(vida Antigonu, již sluhové odvádějí na smrt.)

Již zákona sám si nevážím víc,
když věc tu vidím, i nemožno mi již
proud slz zadržet, když Antigonu
shlédám zde, kterak se ubírá v říš,
věčným spánkem vše dařící.

Epeisodion čtvrté.
Kommos.

Strofa první.

Antigona.

Ó občané vlasti mojí,
hle viztež cestu mne již konat
poslední a na zář sluneč-
ní posledně patřit a již
nikdy víc; vedet' mne všemor-
ný již Hades ještě živou
tam k Acheronta²⁵
proudům. Los mi není určen
sňatku; ještě svatební zpěv
nikdy mne neslavil, však se
mám Acherontu zasnoubit.

První člen sboru.

Však slavná, a ctí zdobená do oné
se nebožtíků skryše ubíráš;
nezasáhl chorob tebe mor hubivých
ani mzdou jsi mečů neklesnula²⁶, než
vlastním popudem jediná ty z lidí
sestoupíš, jsouc živa, k Hadu.

Antistrofa první.

Antigona.

Doslechla jsem, strastiplná
že fryžskou stihla cizinku smrt,
Tantalovnu,²⁷ kterou sipyl-
ské na stráni opjala jak
břečťan pevně skála kolem.
Teď tonoucí stále v slzách,
jak lidu pověst,
smáčí dešť ji a sníh, pláčem
svých očí slzavých skrání
šíjí; podobně též božstvo
v sen mne vrhá nyní věčný.

Druhý člen sboru.

Však jest bohyní a z bohů zrozená,
my smrtelní však jsme, rozenci lidí;
ač jest velikou slávou zhynulým,
když s bohy stejný je osud potkal.
uu – uu – uu – uu –
uu – uu – uu – –²⁸

Strofa druhá.

Antigona.

Ó ach! to výsměch!²⁹ rci, pro božstva má otec-
ká, proč pak mne tupíš živoucí,

proč ne až umru?
Vlasti ty má! Blazí
vy mé vlasti rodáci!
Žel! Ó Dirke, já proud tvůj,
háj též Theb krásnovozých vyzývám,
aspoň vy mi svědky buďtež, jak
neoplakána od milých zákonem
jakým v žalář neobvyklé
oné se hrobky bráti mám.
Ó já nešťastná!
Nesídlím u živých ni mrtvých,
ni u smrtelných ni v říši stínů.

Strofa třetí.

První polosbor.

Na kraj smělosti, až na výš
vkročivši trůnu Diky, v ten
jsi osud upadla, dítě mé.
Pykáš za hřích jakýs otecký.

Antistrofa druhá.

Antigona.

Vzbudil's v prsou mých upomínky velmi žal-
né na strast všemu lidstvu známou
otcovu, vešken
náš na osud, jaký
slavný Labdaka rod měl.
Žel! Ó! manželství krevní
mé bědné matky a lůžko hříšné,
jež můj s mateří otec sdílel,
v němž kdys také mna ach! zplodil neblahou.
Nevdána já, prokleta nyní
kráčím do sídla již jejich.
Ó žel! v nešťastný
sňatek, bratře milý, jsi vstoupil;³⁰
mne ty's smrtí svou zničil žijící.

Antistrofa třetí.

Druhý polosbor.

Je zbožno ctíti zesnulé;
kdo vládne však mocí, nijak
tomu protivit se nesluší;
klesáš vášní ty dobrovolnou.

Dozpěv.

Antigona.

Bez přítele, neoslzena, ne-
provdána pouť tu konám
určenou, neblahá!
Zíratí této pochodně plameny svaté já
přeubohá nemám víc;

můj osud neoželený neo-
pláče nikdo z přátel.

Výstup devátý.
Kreon. Předešlí.

Kreon (vystoupí z paláce).
Což nevíte, že žalu nikdo před smrtí
by nenechal a nářků, kdyby získal tím?
Co nejrychleji ji odveďte a zavrouce
ji ve klenuté kobce, jak jsem přikázal,
tam zanechte ji samu, ať již zemřít chce,
ať žítí v takovémto hrobním příbytku.
My čisti jsme, co té se děvy dotýče;
jen obcování s lidmi bude zbavena.

Antigona.
Ó hrobko, ó ty komnato má svatební,
ó podzemský ty věčný žaláři, v nějž já
jdu ke svým drahým zesnulým, jichž přijala
již hojný počet Fersefassa³¹ v podsvětí.
Já poslední z nich, všech daleko bídňěji,
tam kráčím, dřív než los mi žití uplynul.
Však tou se kojím nadějí, až přijdu tam,
že milá budu otci, milá tobě též,
ó matko, milá tobě, hlavo bratrská.
Vždyť zesulé vás vlastníma jsem obmyla
a vystrojila rukama i pohřební
vám vzdala oběť; teď však, Polyneiku, tvé
že pohřbila jsem tělo, tu mám odměnu,
ač rozumných jsem dbala soudu, tebe ctíc.³²
Však že jsem poctila tě té dle zásady,
to proviněním zdálo se být Kreontu
a hrozným smělstvím, ó má hlavo bratrská.
A nyní násilnou tak rukou odvádí
mne nevdanou, jež sňatku ani manželství
jsem nedočkala ani dítek pěstění,
než od přátel tak opuštěna do sídel
já nešťastnice živa kráčím zesnulých.
A jakého jsem práva bohů nedbala?
Co k bohům ještě vzhlížet mám, já neblahá,
neb koho volat na pomoc? Vždyť výčitky
jsem bezbožnosti došla za svůj zbožný čin.
Však jeli věru toto krásným před bohy,
trest vytrpíc snad poznám, že jsem chybila;
však chybují-li tito, ať je nepotká
zlo větší,³³ než jímž proti právu stihli mne.

Náčelník sboru.
Dosaváde totéž vání prudké
týchž v mysli její bouří vichrů.

Kreon.

Proto též ti, kteří ji vedou, spláčí,
až stihne jejich váhání trest.

Antigona.

Ó ach! tato řeč svědčí, že čeká
mne co nejdřív smrt.

Kreon.

Netěším tě nijak tou snad nadějí,
že nevezme konec tato věc takový.

Antigona.

Ó vlasti mojí město otecké,
ó bozi předků,
hle tu již mne vedou i neváhám víc.
Ó velmožové Theb, vizte mne, jež
z královských dcer zbyla jsem jediná³⁴,
co trpím a jací mne lidé trýzní,
že jsem uctila zbožně, co zbožno.
(Sluhové odvedou Antigonu za město.)

Výstup desátý.
Kreon (pohřížen v mlčení). Sbor.

Sbor.
Stasimon čtvrté.

Strofa první.
Sličná též Danae³⁵ strádala, nezříc
v temnostech kovové síně nebeský svit.
Vězněna jest v bezpečném
úkrytě kobce ve hrobní,
ač přec svým byla, mé dítě, rodem slavná,
ač s láskou zlatodeštný
Dia plod pěstila. Než
moc jest sudby zajisté veleúžasná.
Šťěstí nijak ni sil jarost,
ni hradba jí ni loď mořem
bitá, černá ujít nemůže.

Antistrofa první.
Edonův i vladař, syn to Dryantův³⁶
prchlý, své pro drzé byl tupení spoután,
byv Dionesym do skal-
ního žaláře uvězněn.
Děsná takto a bujná se ze šílenství
krev proudí; brzo pak
seznal onen, božstvo že jen
v šílenství utrhačným jazykem dráždil.
Rej žen rušil bohem vzňatých,
i žár plesem provázený,
milovné hudby Musy škádlil.

Strofa druhá.
U moře tam kde dvojího skaliska se pnou tmavá³⁷,
bosporský břeh a Thrácka nehostinný hrad
Salmydessos; Ares, města panovník,
tam ránu spatřil obou
Fineových rozenců,
kterouž nelítostivá choť oční
oslepila důlky, až po pomstě zrak volal,
krví potřísněnou rukou byv
vyrván a bodcem tkacího člunku.

Antistrofa druhá.
Hynuli, nad nebohou nebozí lkali matky své
strastí, z lásky majíce počátek neblahé.
Jsouc rodem staroslavným ta potomkům
blízká Erechteovým,
ve sluji vzdálených skal
vyrostla v bouřích větrův oteckých,
Boreova přehbitá dcera, na horách strmých,

boží plod. Přec ji však mocí svou
dostihly, mé dítě, Moiry³⁸ věčné.

Výstup jedenáctý.
Epeisodion páté.
Kreon. Teiresias (vystoupí, veden jsa hochem).

Teiresias.
Ó vládci thebstí, jdeme cestou společnou,
dva jedním zrakem hledíce; neb slepcům jest
jen cesta možna, vede-li je průvodčí.

Kreon.
Co jest zas, starče Teiresie, nového?

Teiresias.
Já řeknu tobě, t však věštce poslechni.

Kreon.
Vždyť dřív jsem aspoň rady tvé se nestranil.

Teiresias.
A proto též jsi dobře řídil města loď.

Kreon.
Že šťastně se mi vedlo, mohu dosvědčit.

Teiresias.
Však věz, že stojíš na ostří teď osudu.

Kreon.
Co stalo se? Mne hrůzou plní slova tvá!

Teiresias.
Však zviš to ze znamení mého umění.
Když na staré jsem sídlo věštné zasedl,
kde veškerých mi opeřenců přístav byl,
tu zaslechl jsem ptáků zvuk mně neznámý,
již zmateným a divým skřekem křičeli.
I poznal jsem, že drápem rvou se krvavým;
neb třepot křídel dobře bylo slyšeti.
Tu zaklenuv se na oltářích planoucích
hned oběť zakouším zápalnou; však nešlehal
ze žertev plamen, nýbrž na popelu tuk
se rozplýval a z kýt se prýštil obětních
a čadil jen a prskal; žluč pak do výše
se rozptýlela, tak že kýty ležely,
když tuk s nich stekl, bez mastného obalu.
A vše to zvěděl od hochů jsem tohoto,
jak nedaří se věštba znaků zlověstných.
Neb hoch ten mně jest vůdcem, jiným opět já.
A neduh tento obce tvůj duch zavínil.
Neb oltáře a krby naše posvátné

jsou plny krmě ptactva dravého a psů,
již z nešťastného Oidipovce urvali.
A proto nechtí přijat proseb obětních
již bozi od nás ani žertev plamenů,
a blahověstných nevydává zvuků pták,
když napásl se tuku muže padlého.
To tedy, dítě, rozvaž! Neboť dopouštět
se chyb, jest věru všechněm lidem společno;
když však kdo chybí, ten již není nemoudrým
a nešťastným, kdo ve zlo jaké upadna
jest ústupným a hledí chybu zhojiti.
Vždyť nepovolnost trží výtku zpozdilství.
Nuž povol nebožtíku, víc ho nebodej.
Což jest to chrabrost mrtvého již ubíjet?
Tak dobře tobě radím s dobrým úmyslem,
a milo dobré rady dbát, když prospěšna.

Kreon.

Ó starče, všickni jako střelci do terče
měříte na mne, ba i věstců uměním
již na mne doléháte; od lidí pak těch
jsem dávno za peníze zrazen, zaprodán.
Jen dbejte zisku, sardský kov³⁹ si kupujte,
když tak vám libo, nebo zlato z Indie;
však onoho přec nevložíte do hrobu,
i chtí-li rozedrat ho Dia orlové
a za pokrm si k trůnu jeho odnésti.
Ni tak já této poskvrnny se nezděsím
a nedopustím pohřbit jej; vždyť dobře vím,
že bohů člověk poskvrniti nemůže.
Však, starý Teiresie, pádem hanebným
i velemoudří klesají, když ze zisku
řeč mrzkou slovem pronášejí lahodným.

Teiresias.

Ach!

Zda ví kdo z lidí, zdali umí povážit –

Kreon.

A co? Co obecného to zde povídáš?

Teiresias.

Jak nej přednější všech jest statků rozvaha.

Kreon.

As tak, jak největší jest zkázou nerozum.

Teiresias.

Však t jsi právě takové pln choroby.

Kreon.

Já hanou věštcí odplatiti nehodlám.

Teiresias.

Ba odpálíš řka, že jest lživá věštba má.

Kreon.

Vždyť plémě věstců všecko stříbra dychtivo.

Teiresias.

A plémě vládců miluje jen mrzký zisk.

Kreon.

Zda víš, že, co jsi řekl, řekl's vladaři?

Teiresias.

Ba vím; vždyť vládneš městem, mnou je zachovav.

Kreon.

Ty's moudrý věstec, miluješ však bezpráví.

Teiresias.

Co v mysli tajím, přinutíš mne vyslovit.

Kreon.

Nuž netaj to, však nemluv jenom za ziskem.

Teiresias.

Ba za tvým ziskem as již mluvit nebudu.

Kreon.

Však věz, že nikdy nezakoupíš mysli mé.⁴⁰

Teiresias.

Nuž dobře věz, než závodící kola
se slunce několikrát ještě otočí,
že za mrtvolu tyto jinou mrtvolu,
plod vlastní krve, náhradou ty podáš sám,
že's, na světě co bylo, svrhl v podsvětí
a život lidský ve hrob zavřel hanebně,
však nebožtíku k bohům sejít pozemským
že bráníš, upřev pohřební mu obřady.
Ten ani tvůj ni bohů není nebeských,
však podzemským ty odnímáš jej násilně.
A proto Erinye,⁴¹ Hada mstitelky
i bohů, slídí po tobě již zlokárné,
bys právě takou postižen byl pohromou.
I považ, zda tak mluvím, jsa snad podplacen.
Neb neuplyne dlouhý čas a kvílení
v tvém domě zavzní nad muži i ženami.⁴²

Ty šípy z hněvu, že mne dráždíš, nechybné
jsem po tvém srdci jako střelec vymrštil,
jichž palčivosti nikterak se nevyhneš.
Ó hochu, ty náš odsud domů odvediš,
by ten svou zlobu vyléval si na mladších
a naučil se jazyk míti klidnější
a mysl rozvážnější, nežli nyní má.
(Odejde.)

Náčelník sboru.

Ten muž, ó pane, s hroznou věštbou odešel.
A dobře víme, od těch dob, co šediny
nám hlavu kryjí místo černých kadeří,
že nikdy muž ten lživě městu nevěštil.

Kreon.

I sám to vím a pomaten jsem na myslí.
Neb povoliti hrozno jest; však hroznější
jest vzdorovat a ducha stihnout pohromou.

První člen sboru.

Tu, Menoikeův synu, třeba rozvahy.

Kreon.

Nuž, co mám tedy činit? Rci, já poslechnu.

Třetí člen sboru.

Jdi, propusť dívku z oné hrobky podzemské
a ve hrob ulož pohozenou mrtvolu.

Kreon.

A to mi radíš míně, abych ustoupil?

Čtvrtý člen sboru.

Co nejdřív, vládce; v okamžiku stíhává
msta bohů rychlonohá lidi zlovolné.

Kreon.

Ó běda! Stěží měním jen svůj úmysl;
však nesnadno jest bojovati s nutností.

Druhý člen sboru.

Nuž jdi a čiň tak, jiným toho nesvěřuj.

Kreon.

Tak, jak tu jsem, hned půjdu. Sem, sem, sluhové,
kde kdo jste, pojd'te; chopte v ruce sekery
a na onu tam rychle spějte výšinu.⁴³

— — — — —
A já, když tak se úmysl můj obrátil,

sám uvěznil jsem děvku, sám ji vyprostím.
Neb bojím se, že nejlépe jest v životě
vždy stanovené zachovávat zákony.
(Odejde se sluhy.)

Výstup dvanáctý.

Sbor.

Stasimon páté.

Strofa první.

Bohatý jmeny⁴⁴, Kadmejské
rozenky chloubou, ježto Zeus
zplodil velebouřivý,
nad proslulou ty bdíš
Ikarii⁴⁵, ty též Eleu-
sinské jsi Deie luhů⁴⁶
vládcem hostinných.
Rád v Bakchantek
domově ty dlíš v Thebách,
Bakchu, na chladivých
ismenských⁴⁷ proudech, saně kdež
divé vyrostla setba.

Antistrofa první.

Tebe bleskotavý vídá
dým dvojhřbeté na výši⁴⁸, sbor
kde Nymf tebe koryckých
plesem baví, i proud
Kastaliin. Přechoho hor
tě Nysských⁴⁹ břechtanový
háj hustý, bujná
révoplodná
i výspa vysýlá, když
jásavým hlaholem
božských písní oslavován
do Theb se tříd ubíráš.

Strofa druhá.

Ctí své město větší
daříš než všecka jiná,
tvá i matka blesková.
Teď též, když celá vlast
naše jest lítou postižena chorobou,
spasným krokem spěchej semo s Parnassa buď
skal srázných aneb moře přes jekotné.

Antistrofa druhá.

Hejsá! Vůdce ohněm
dýšících hvězd⁵⁰ a rejů
správce jásavých v noci!
Zevem plémě pošlé,
tu se nám se svou zjev, vladaři, družinou
Thyiad, kteréž celou tebe noc nadšeným
plesem vládce oslavují Iakcha.

Výstup třináctý.
Posel. Později Eurydika.
Exodos.

Posel

(vystoupí z levé strany).
Ó souseďové domu Amofionova⁵¹
a Kadmova, já nechválil ni nehanil
bych život lidský, blahý ani neblahý.
Neb osud ničí, osud také povznáší
jak nešťastníka vezdy, tak i šťastného,
a z přítomného věštit nikdo neumí.
Bylť blahoslaven Kreon dřív, jak soudím já;
vždyť od nepřátel zachránil vlast Kadmovu
a svrchovanou nad zemí pak přejal moc
i vládl ušlechtilým kveta potomstvem.
Teď ztraceno jest všecko; neboť rozkoše
kdo zřekne se, ten po mém soudu nežije,
než za živou jen pokládám jej mrtvolu.
Měj, libo-li ti, v domě skvělé bohatství
a v nádheře žij královské; když radosti
však nemáš, ani za stín dýmu ostatní
bych za rozkoš s tím mužem věru nesměnil.

První člen sboru.

A jaké zvěstuješ zas vládců neštěstí?

Posel.

Jsou mrtvi; živí smrti jich jsou příčinou.

Druhý člen sboru.

Kdo koho zabil? A kdo zhynul? Vypravuj!

Posel.

Jest mrtev Haimon; svou se ruku usmrtil.

Třetí člen sboru.

Zda své snad myslí popudem či otcovy?

Posel.

Své vlastní, na otce jsa hněviv pro vraždu.⁵²

Čtvrtý člen sboru.

Ó věštče, jak si v pravdě splnil slovo své.

Posel.

Když tak jest tomu, ostatního třeba dbát.

Náčelník sboru.

Hle, Eurydiku ubohou zřím na blízku,

choť Kreontovu; z domu právě vychází
buď o synu svém zalechši neb náhodou.

Eurydika.

(vystoupí z domu s dvěma služkama).
Ó občané, to poselství jsem zaslechla,
když ku dveřím jsem kráčela chtíc vyjít,
bych k bohyni se pomodlila Palladě.⁵³
A dvěře právě, odstrkujíc závoru,
jsem otvírala, když mi ve sluch udeří
zvěst o domácím neštěstí; i leknu se
a do náručí služek klesnu ve mdlobách.
Však znova rcete, jaká byla zpráva ta.
Chci vyslechnout ji, znalá jsouc již neštěstí.

Posel.

Já, paní milá, svědkem byl jsem očitým
a povím vše, ni slova pravdy nesmlče.
Nač bych tě klamal slovem libým, jež by pak
se lživým osvědčilo? Pravda trvá vždy.
Já ve průvodu tvého šel jsem manžela
až na konec té pláň, na níž ubohý
trup Polyneikův ležel, od psů rozsápán.
Tu k bohyni se pomodlivše rozcestí
a Plutonu⁵⁴, by milostivě ztišili
svůj hněv, trup koupelí jsme svatou obmyli
a na čerstvých, co zbylo, větvích sežehli.
Pak nasypavše ze země mu otecké
rok vysoký, dál ku klenuté kráčeli
jsme hrobce zděné, dívky síni svatební.
Tu kolem neblahé té kobky zaslechne
kdos pronikavých nářků zvuky zdaleka
a pánu hned to oznámit jde Kreontu.
A k němu hlasu nejasný zvuk bědného,
když blíže kráčí, doráží i zasténá
a slovo vyřkne žalostné: Já nebožák!
Zda jsem snad věštcem? Snad přec není cesta ta
všech cest mých nešťastnější, jež jsem konal dřív?
Hlas synův ke mně proniká. Nuž, sluhové,
blíž spějte rychle; přistoupíce ku hrobu
odvalte kámen,⁵⁵ otvorem tím vnikněte
až ku vchodu a popatřte, zda Haimonův
hlas vskutku slyším či mne klamou bohové.
Dle vybídnutí zděšeného vladaře
jsme do vnitř pohlednuli a tu v pozadí
jsme kobky dívku zaškrcenou zahlédli
a oběšenou v oku pásy nítěném.
On na ní skleslý tělo její objímal
a na smrt mrtvé nevěsty své žaloval
i na sňatek svůj neblahý a otcův čin.

Ten, jak ho spatří, zaběduje žalostně
a kráčí do vnitř k němu, s pláčem volaje:
Ó nešťastníku, co's to spáchal? Kam se děl
tvůj rozum? Jaká rána tebe zničila?
Pojď ven, mé dítě, úpěnlivě prosím, pojď.
Však syn tu pohlédl naň zrakem posupným
a s povržením neodvětiv jemu nic
svůj dvojsečný meč vytasí. Však chybil se;
neb otec dal se na útek. Tu nešťastník
hned na sebe sám zanevřev meč nastaví
i vrazí si jej do prsou a ještě živ
slábnoucí paží dívku k sobě přivine
a chroptě prudký krvavých dešť krupějí
jí na bělostné líce její vychrlí.
I leží mrtev na mrtvé tam nebožák,
až v hadu sňatku posvěcení dosáhnuv
a člověčenstvu ukázav, že každému
jest nerozvaha pohromou vždy největší.
(Eurydika odkvapí do domu.)

Náčelník sboru.

Co o tom soudíš? Odkvapila paní zpět,
nic zlého neproněši ani dobrého.

Posel.

Já žasnu sám. Však tou se kojím nadějí,
že o synově uslyševši neštěstí,
se stydí kvílet před městem, než uloží
snad doma robám nad zlem lkáti domácím.
Vždyť není nezkušená, aby chybila.

Náčelník sboru.

Ba nevím; mně se mlčení zdá přílišné
tak nebezpečným, jako hlasné kvílení.

Posel.

Však zvíme, zdali v srdci hořem sklíčeném
snad tajný záměr neukrývá nějaký,
v dům vstoupíce; neb rozumna jsou slova tvá.
I přílišné jest nebezpečno mlčení.
(Odejde do domu.)

Náčelník sboru.

(vida přicházeti Kreonta s mrtvolou Haimonovou).

Aj, vizte, vladař se tu blíží sám
a v rukou nese svých zřejmé znamení,
ač smím-li mluvit, že cizí nechybil,
než vlastní zaslepeností.

Výstup čtrnáctý.

Vystoupí Kreon, provázen jsa sluhy, nesoucími na nosítkách mrtvolu Haimonovu; později posel. Sbor.

Kommos.

Strofa první.

Kreon.

Ó ach! Nerozvážlivých smyslů zblouzení
vražedné, kruté!

Ó hle, viztež, tu vrah

se zavražděným příbuzný rodem.

Ó ach! přeneblahé ty zámysly mé!

Ó ach! chlapče, mlád, předčasnou smrtí –

ký žel! ký žel! –

jsi zemřel, zahynul,

a má vinna tím, ne tvá zpozdilost.

Náčelník sboru.

Ach, jak jsi pozdě, zdá se, pravdu pochopil!

Strofa druhá.

Kreon.

Ach! Ach!

Již já přebídný chápu to, však mou hlavu

tehďáž božstvo, pádnou tehďáž ranou

zasáhši v neschůdné mne dráhy zahnal.

Ó žel, v prach zašláplo všechnu mou radost!

Žel! Žel! Ó lidí trapné trápení.

Posel (vystoupí z domu).

Ó pane, zdá se, že jsi přišel hojností

zla oplývaje; jedno v rukou neštěstí

si neseš, druhé brzo doma uvidíš.⁵⁶

Tvá právě choť, máť nebožtíka tohoto,

se zavraždila čerstvou ranou, nebohá.

Antistrofa první.

Kreon.

Ó ach! Ó nesmíflivý Hadův přístave,

co ty mě, co mě hubíš!

Ó ty, jenž zvěst jsi zlou

mi hořkou podal, jaké slovo jsi děl?

Ach! Ach! novou mne mrtva skácel's ranou.

Co díš, hochu? Jaký, praviš zas, že los –

ký žel! ký žel! –

manželčin nový

vražedný mne stíhá ku zkáze mé?

(Mrtvou Eurydiku vynesou na jeviště.)

Náčelník sboru.

Lze vidět to, neb již to není ukryto.

Antistrofa druhá.

Kreon.

Ach! Ach!

Druhou vidím, hle, já chudák, zde pohromu.

Jaký ještě los, jaký mne to čeká?

V loktech držím vlastní tu dítě, mrtvolu
druhou hle nebožák vidím zde před sebou.
Žel! Žel! neblahá máť, žel, dítě mé.

Posel.

Ta u oltáře břitkým mečem protknuta
v sloup obrátila kalný zrak, los padlého
dřív Megarea⁵⁷ oplakavši slavený
a pak los toho, posléze pak stihnuvši
zlou kletbou tebe, vražedníka synova.

Strofa třetí.

Kreon.

Ký žel! Ký žel!

Hruzou jsem zděšen! Ó proč nevrátil
ve hrud' někdo již dvojbřítý mi meč?

Ach jak jsem ubohý
a ubohým také hořem postižen!

Posel.

I toho vinu neštěstí i onoho
jen tobě přičítala tato nebožka.

Kreon.

A jakým zahynula vraždy způsobem?

Posel.

Svou vlastní rukou prsa svá si probodla,
jak o synově žalné smrti zaslechla.

Strofa čtvrtá.

Kreon.

Ó žel! Nikdy já přičítat jiným
to nesmím lidem, jsa tím sám vinen.
Neb já, já jenom tě, nebohý, zabil,
já bych pravdu děl! Služebníci, pryč
mne odved'te rychle, odved'te mne!
Jáť již více nejsem, než nic holé!

Náčelník sboru.

Jaký-li prospěch ve zlu, radíš prospěšně.
Neb nejlépe jest pohled na zlo ukrátit.

Antistrofa třetí.

Kreon.

Ó přijď, ó přijď,
zavítej mi již poslední osud,
jak toužím, přiveď konečný mi den
žití mého. Spěj,
dne bych již jiného neshlédl víc.

Náčelník sboru.

Toť v budoucnosti; o přítomné třeba dbát.
Neb ono těm, jimž sluší to, jest na péči.⁵⁸

Kreon.

Však po čem toužím, zahrnul jsem v přání své.

Náčelník sboru.

Víc ničeho si nepřej; neboť nemohou
se sprostít lidé určeného osudu.

Antistrofa čtvrtá.

Kreon.

Nuž odved'te již mne bláhovce pryč,
jenž tebe, dítě mé, zabil jsem nerad,
i tebe, neblahý já! Ó žel! nevím,
na koho dřív se mám vrhnout; neb v rukou
se příčí mi všecko, avšak na mou
nesnesný osud se sřítíl hlavu.
(Odvedou ho do domu.)

Náčelník sboru

(odchází se sborem).

Rozvážnost jen blaženosti pravý
jest základ; však proti božstvu hřešit
se nijak nesmí. Neb řeč mocná
chlubných, mocnou strestána ranou,
třeba ve stáří
lidi rozvážnosti učívá.

POZNÁMKY.

Odváživ se po výborném překladu Šohajově znova převáděti na jazyk český Sofokleovu Antigonu, učinil jsem tak jen proto, že kritika i exegese textu Sofokleova pokročila od té doby měrou velikou a že i naše metrické požadavky jsou nyní přísnější, než byly za doby, kdy překládal Šohaj. Novým překladem starý nikterak ovšem nepozbývá ceny.

Překládáno jest dle textu, jak jsem si jej upravil ve svém vydání Antigony, vyšlém r. 1881, od něhož i nyní jen v nepatrných věcech bych se uchýlil (až na přijetí některých nejnovějších návrhů, zkažený text vhodně opravujících). Vidí se mi ještě podotknouti, že se hiatů (v češtině velmi neobvyklých) v překladě nikterak nevystříhám, jakož že nyní po lepší rozvaze zavrhuji naprosto nepěkné někdy vokalizování předložek, zaváděné za novější doby za odstraněním domnělé tvrdosti zcela proti duchu jazyka. Kdo umí česky, vysloví také zdánlivé tvrdosti lehce i pěkně, a komu se čeština nelíbí, tomu takým způsobem libější a snazší ji neučiníme.

¹ V. 3. Zeus (gen. Dia, nevyšší bůh řecký) stíhá nás všelikými strastmi, jichž lépe bylo ani se nedočkat, pošlými z hrozných činů otce našeho Oidipa. Oidipus totiž nevěda zabil otce svého Laia a rozřešiv hádanku sfingy, jež Thebám neštěstím hrozila, obdržel jakožto slíbenou odměnu trůn v Thebách i ruku ovdovělé Iokasty, choti Laiovy, své matky.

² V. 105. Dirke, pramen v Thebách.

³ V. 125. Ares, bůh války.

⁴ V. 135. „Ohněmetec“ jest Kapaneus, jeden ze sedmi knížat, kteří s Polyneikem proti Thebám vytáhli; chvástl se, že zničí město i proti vůli Diově a na štítě svém zobrazena měl muže mávajícího pochodní s nápisem: „zapálím město“.

⁵ V. 143. Sarkasticky dí básník, že sedm vůdců nepřátelských zanechalo Diovi daň kovovou, t. j. zbraň svou, kterou Thebané, přemohše je, obětovali jako trofej Diovi Vítěznému. Bratří však oba padli, nemohl tedy jeden, jsa vítězem, zbraň druhého, přemoženého, Diovi obětovati.

⁶ V. 148. Nike, bohyně vítězství.

⁷ V. 154. Bakchos, bůh vína, v Thebách zrozený a proto tam zvláště své reje provádějící.

⁸ V. 165. O Laiovi viz pozn. 1 k v. 3.

⁹ V. 323. Hlídač vtipkuje se slovem „míniti“, chtěje říci toto: Věru žalostno, má-li kdo špatné mínění (jako Kreon, soudí-li, že hlídači čin spáchali) a na tomto křivém mínění umíněn, zatvrzele trvá.

¹⁰ V. 362. Hades, bůh podsvětí; zde = smrt.

¹¹ V. 431. Trojí litbou, t. j. vínem, vodou, smíšeným medem a mlékem, obyčejnou to obětí, konanou zesnulým. Prst sype opět na mrtvolu Antigona, jak již dříve učinila, ježto bylo posvátným zákonem u Řeků mrtvolu nepohřebenou aspoň prstí posypati, aby nebožtík v podsvětí došel pokoje.

¹² V. 451. Dike jest bohyně spravedlnosti.

¹³ V. 464. Po tomto verši následují v rukopisech nemístné a podvržené verše:

Tak tedy toho, že mne tento stihl los
já neželím; však kdybych byla trpěla,
by syn mé matky padnuv ležel nepohřben,
tím já bych rmoutila se; to mne nermoutí.

¹⁴ K v. 508. Kadmejští = Thebané, zvaní tak po Kadmovi, zakladateli Theb.

¹⁵ V. 536. Slovy „ta-li souhlasí“, Ismena potají, aby toho Kreon nepozoroval, dává Antigoně na jevo, aby nepravdě, jíž pronáší, neodporovala a tak jí možným učinila, aby mohla zemřít s ní.

¹⁶ V. 557. Antigona praví: Ty's chtěla se zavděčiti jednáním svým Kreontovi, já Polyneikovi a bohům podzemským.

¹⁷ V. 577. S ironií tváří se Kreon, jakoby také Ismena s rozhodnutím jeho o Antigoně souhlasila, jsouc přesvědčena jeho důvody, jen aby naléhání jejímu učinil konec.

¹⁸ V. 591. Strast v domě Laiově za strastí se ženoucí přirovnává se k vlnám, jež jedny za druhými za bouře ku břehům se valí.

¹⁹ V. 594. Labdakos byl otcem Laiovým, dědem Oidipovým.

²⁰ V. 609. Olympos, hora v Thessalii, byl sídlem bohů.

²¹ V. 717. Ironicky řečeno místo „ten utone“.

²² V. 776. Bylo zvykem těm, kdo k pohřbení za říva byli odsouzeni, dávat něco pokrmů do hrobu. Tím mínili staří svaliti se sebe výčitku, že usmrtili odsouzence hladem, což pokládáno za hřích.

²³ V. 781. Eros (Amor), bůh lásky.

²⁴ V. 800. Smysl antistrofy jest tento: Krása očí Antigoniných, jež vzbudila lásku Haimonovou, vítězí, ponoukajíc Haimona k tomu, že protíví se i otcí a příkazům, zákonům jím daným. Totéž míní činiti sbor (sr. v. 801), prolévaje slzy nad Antigonou, pro neposlušnost odsouzenou. – Afrodita (Venus), bohyně lásky.

²⁵ V. 812. Acheron, řeka v podsvětí.

²⁶ V. 820. Mzda mečů jsou rány.

²⁷ V. 825. „Fryžská cizinka“ jest Nioba, dcera Tantalova, zasnoubená Amfionovi, králi thebskému. Měla sedm synů a tolikéž dcer; všechny tyto děti její usmrtili však bohové Apollon a Artemis, že se Nioba ve zpupnosti své plodností svou nad matku jich Letu (Latonu) vynášela. Nioba z bolu nad ztrátou svých dětí ztuhla v kámen a zanesena jest do vlasti své Lydie, jež tuto směšuje se s Frygií, na horu Sipylos. Dále sluje „z bohů rozenou“, ježto Tantalos, otec její byl synem Diovým.

²⁸ V. 837. Po slovech těch vypadl v rukopisech verš. Poslední jest zachován, ale nepodává sám o sobě smyslu a proto není ani přeložen.

²⁹ V. 839. Za výsměch pokládá Antigona, že sbor bídný osud její přirovnává k blaženému osudu bohův.

³⁰ V. 870. Polyneikes zasnoubil se s dcerou krále argejského Adrasta a tím jej pohnul, že výpravu proti Thebám s ním podnikl.

³¹ V. 804. Fersefassa (Persefona, Proserpina), choť Hadova, vládkyně v podsvětí.

³² V. 904. Po tomto verši následují v rukopisech tyto verše, nepěkné a s charakterem Antigoniným se nesrovnávající, jež později do textu byly vřaděny:

Vždyť kdybych byla snad i dítek mateří
neb kdyby choť mi zemra ležel nepohřben,
to nebyla bych obci na vzdor podnikla.
Dle jaké tak však mluvit mohu zásady?
By choť mi zemřel, jiného bych mohla mít
a dítě, jedno ztratíc, z muže jiného;
když matka však i otec v Hadu prodlévá,
tu bratr se mi více zrodit nemůže.

³³ V. 928. „Ať je nepotká zlo větší“ řečeno ironicky; t. j. aspoň tak veliké, jako jest mé hoře; i na tom budou míti dosti.

³⁴ V. 941. Ismenu, jež vedlé ní zbývá ještě z potomstva Oidipova, Antigona pokládá za odpadlici, rodu jejich nehodnou, a proto k ní ani nemá zření.

³⁵ V. 944. Akrisios, král argejský, věštbou varován byv, že usmrčen bude od vnuka svého, dal Danau, dceru svou, zavřítí v pevnou síň kovovými deskami pobitou; avšak Zeus přece v podobě zlatého deště k ní proniknul a splodil s ní Persea.

³⁶ V. 955. Lykurgos, syn Dryantův, král Edonů v Thrakii, upoután jest na rozkaz boha Dionysa ve slují na hoře Pangaii a od ořů roztrhán, že rušil reje Bakchantek, žen bohem tím vzňatých a za svitu pochodní tancem na horách jej oslavujících, i zpěvy Mus.

³⁷ V. 966. „U dvojího moře“, t. j. v úžině nyní cañhradské (mezi mořem černým a propontidou) stály dle báje Řeků „černé skály“, i Symplegady zvané, které, plulo-li se jimi, se srážely, až loď Argo vezoucí Iasona s druhy jeho do Kolchidy pro zlaté rouno, prvá jimi prolétla; od té doby prý stojí. Salmydessos, město thracké, v němž vládl král Fineus. Ten měl za prvou choť Kleopatru, dceru boha větru Borea a královské dcery athenské, pocházející z rodu prvního krále athenského Erechthea, Oreithyie. Tuto choť však Fineus zapudil a pojal za manželku Eidotheu, jež syny jeho z prvního manželství oslepila a i s matkou jich do vězení uvrhla.

³⁸ V. 987. Moiry (Parky, Sudice), bohyně osudu.

³⁹ V. 1037. Sardský kov (elektron, směsina zlata a stříbra) jest kov ze Sard, bohatého města lydského, pocházející. Drahé kovy sardské a indské uvádějí se často za příklad velikého bohatství.

⁴⁰ V. 1063. Kreon chce říci: „Mluv si co mluv, nezískáš mne přece pro své mínění, nepřesvědčíš mne.“

⁴¹ V. 1074. Erinye (Furie, Lítice) mstitelky vraždy.

⁴² K v. 1079. Po tomto verši následují v rukopisech tyto verše nepravé:

I stihne zhoubný rozbroj města veškerá,
v nichž zvěř neb psově sápadíce mrtvoly
neb opeřenci draví roznášejí puch
jich bezbožný kol po všech města ohništích.

⁴³ V. 1110. Tuto jest v rukopisech mezera několika veršů, v nichž Kreon pravil as, že pochovaje tělo Polyneikovo půjde osvobodit Antigony.

⁴⁴ V. 1115. Bůh Dionysos (Bakchos čili Iakchos, srv. v. 1152) byl syn Diův a dcery Kadma, krále thebského, Semely, jež, když se jí Zeus v plné své slávě objevil, nemohouc snést pohledu jeho, bleskem zahynula. Proto níže sluje „blesková“. Dionysos sluje tuto „bohatý jmeny“, ježto zván s hojným počtem příjmení.

⁴⁵ V. 1119. Ikarie, dědina attická, v níž Bakchos první révu zasadil a obzvláště ctěn byl.

⁴⁶ V. 1120. Eleusinská Deo jest bohyně orby Demeter (Ceres). Ctěna byla slavnými tajnými obřady (mysteriemi) hlavně v Attice, v Eleusině, kam scházelo se ročně mnoho poutníků (proto sluje tuto Eleusis „hostinná“). Při obřadech těch vzývá se také Bakchos pode jménem Iakchos.

⁴⁷ V. 1124. Ismenos řeka v Thebách; „dračí setbou“ naráží se na báj, dle níž Kadmos přišel do země thebské lítou saň zabil a zuby její zasil. Z nich vyrostli prý ozbrojenci, kteří vespolek v zápase se ubili až na pět. Z těch pak pocházelo prý obyvatelstvo thebské.

⁴⁸ V. 1127. „Výší dvojhřbetou“ míní básník vrch Parnasos, na jehož dvou vrcholcích prý Bakchos s družinou Bakchantek (čili Thyiad v. v. 1151) plesy své v noci slavíval; plesů těch účastnily se také Nymfy (víly) bydlící ve slují korycké na Parnase. S Parnasu proudil se i pramen kastalský.

⁴⁹ V. 1131. Nysa, hora, na níž Bakchos byl vychován a rád prodléval. Hor toho jména uvádělo se několik. Zde míní básník jistě Nysu na ostrově Euboi (jež označena slovem „výspa“ ve v. 1133).

⁵⁰ V. 1146. Obrazotvornost Řeků domnívala se, že i hvězdy na obloze rejů Bakchantových se účastní.

⁵¹ V. 1155. O Amfionovi viz poznámku 27. k v. 825.

⁵² V. 1177. „Pro vraždu“, t. j. odsouzení Antigonino, otcem způsobené, které Haimon pokládá za vraždu.

⁵³ V. 1185. Pallas Athena (Minerva), bohyně i v Boiotii a Thebách hojně ctěná.

⁵⁴ V. 1200. Pluton (= Hades), bůh podsvětí a pokladů v zemi skrytých. „Bohyně rozcestí“ jest Hekate. Níže ve v. 1206 sluje kobka, do níž Antigonu zavřena jest, neblahou, ježto Antigonu pohřbena byla za živa bez posvátných obřadů pohřebních.

⁵⁵ V. 1216. Kobka, do níž Kreon zavřítí dal Antigonu, byla nejspíše kamenná, zemí zasypaná stavba, rodinný to hrob. Hroby také zachovány dosud Orchomenu, Mykenách a v Menidi (v Attice). Vcházelo se do nich dlouhou chodbou, jejíž konečný otvor zavalen byl velikým kamenem.

⁵⁶ V. 1280. Po těchto slovech následuje v rukopisech porušený verš: *Kreon*: Co jest? Zda nad zlo ještě něco horšího? Vynechá-li se verš ten porušený, odpovídají si přesně verše vložené po strofě druhé (1278–1283) a antistrofě druhé (1301–1306) svým počtem.

⁵⁷ V. 1303. Megareus, syn Kreontův a Eurydichin, jenž v boji právě skončeném za spásu vlasti dobrovolně se obětoval.

⁵⁸ V. 1335. Starost o budoucnost osudu lidského náleží bohům.